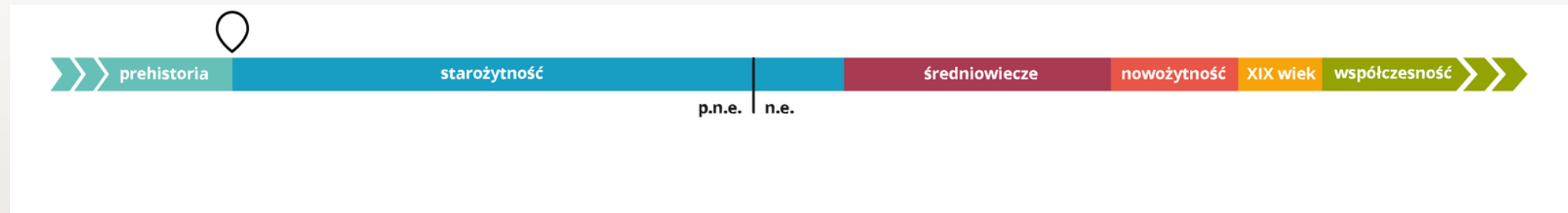

**Pismo – wielki wynalazek
człowieka.**

KIEDY TO BYŁO?

Do czego służy pismo?

Każdy z nas codziennie posługuje się pismem.

Pamiętacie, ile czasu zajęła wam nauka pisania i czytania?

Teraz z pewnością potraficie zapisać i odczytać wszystko, co chcecie.

Umiecie zrobić notatki w zeszycie, napisać kartkę z wakacji lub SMS do rodziców, przeczytać książkę czy ogłoszenie.

Mowa i pismo pomagają nam w porozumiewaniu się z innymi ludźmi – nie tylko tymi, którzy są obok, ale też tymi znajdującymi się daleko.

Naskalne malowidła

Czy wiecie, że człowiek, zanim wynalazł pismo, najpierw nauczył się mówić?

Dzięki mowie mógł opowiedzieć innym ludziom o swoich myślach, uczuciach i doświadczeniach.

Potem zapragnął utrwalić to, co powiedział lub zaobserwował wokół siebie.

Ważne wydarzenia ze swojego życia malował na ścianach jaskiń.

Naskalne malowidła, odkryte przez archeologów, przedstawiają sceny polowań

oraz wizerunki zwierząt – jeleni, kóz, bizonów, koni i byków.

Dopiero później ludzie wynaleźli **pismo** pozwalające na bardziej precyzyjne wyrażanie treści, które chcieli przekazać i upamiętnić.

Mogli opowiadać o wszystkim, co przeżyli i czego się nauczyli, osobom żyjącym w innych miejscach, a także następnym pokoleniom.

Po co Sumerom pismo?

Pismo powstało na Bliskim Wschodzie.

Pierwsi zastosowali je Sumerowie w IV tysiącleciu p.n.e.

Opracowali system znaków potrzebnych do podliczania corocznych plonów, stanu bydła, pojemników ze zbożem.

Zarządcy magazynów z żywnością nie musieli już pamiętać, kto i ile przekazał zboża na rzecz państwa – teraz mogli to zapisać.

Nadzorcy stad owiec i bydła zapisywali, ile sztuk zwierząt oddali w opiekę poszczególnym pasterzom.

W ten sposób unikano nieporozumień.

Sumeryjska tabliczka z kontraktem handlowym dotyczącym sprzedaży pola i domu (znaleziona w Szuruppak w dzisiejszym Iraku), przechowywana obecnie w paryskim Luwrze. Źródło: a. nn., domena publiczna.

Pismo obrazkowe i klinowe

Pierwszym rodzajem pisma było **pismo obrazkowe**.

Jeden obrazek oznaczał słowo.

Rysowano na przykład głowę zwierzęcia, kłos, ptaka, kobietę lub trzy fale oznaczające wodę. Było to jednak czasochłonne.

Potem wykorzystywano rysunki przedmiotów również do zapisania słów oznaczających czynność – kółko z kropką mogło oznaczać słońce, ale też wyraz 'świecić'.

Sumerowie z czasem uprościli swój system znaków.

W ten sposób powstało **pismo klinowe**.

Jego nazwa pochodzi od kształtu znaków przypominających trójkątne kliny.

Głowa

Woda

Góry

Iść

Z biegiem czasu piktogramy przekształciły się w pismo klinowe. Piktogramy są znakami rysunkowymi, które służą do zapisu treści

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Jak pisali Egipcjanie?

Pismem obrazkowym posługiwali się też starożytni Egipcjanie.

Ich pismo tworzyły rzędy obrazków, zwanych **hieroglifami**.

Odnosiły się one do słów, pojęć lub dźwięków.

Rysowanie ich zajmowało dużo czasu, gdyż były bardzo skomplikowane.

Tylko nieliczni potrafili czytać i pisać, ponieważ nauka wszystkich znaków pisma hieroglificznego – a było ich ponad 700 – trwała kilka lat.

Egipcjanie używali hieroglifów, gdy chcieli, by napisy nie uległy zniszczeniu.

Dlatego często umieszczano je na grobowcach i murach świątyń.

Przez wiele stuleci hieroglify pozostawały tajemnicą.

Archeologom udało się je odczytać dopiero w XIX wieku.

Dzięki temu badacze mogli lepiej poznać świat starożytnych Egipcjan.

Słowo „hieroglify” pochodzi z języka greckiego; oznacza „święte znaki”. Egipcjanie używali hieroglifów przede wszystkim do zapisywania tekstów religijnych i dokumentów państwowych.

Źródło: Andrea, licencja: CC BY-SA 3.0.

Kto posługiwał się pismem?

Pismem posługiwali się tylko nieliczni, głównie kapłani i urzędnicy.

Powstał też osobny zawód – pisarza, który zarabiał sporządzaniem dokumentów, spisywaniem umów czy pisanem listów.

**Pisarz egipski był osobą
wykształconą, posiadającą
umiejętność pisania.**

*Źródło: Musée du Louvre,
tylko do użytku edukacyjnego.*

Ciekawostka

Na początku XIX wieku Francuz Jean Francois Champollion [czyt.: żą fransua szampolją] znalazł klucz do odszyfrowania hieroglifów.

Zainteresował go odnaleziony kilka lat wcześniej na terenie Egiptu tzw. Kamień z Rosetty. Na kamieniu był wyryty napis trzema rodzajami pisma.

Młody badacz (miał wówczas 18 lat) postanowił zabawić się w detektywa. Znał doskonale grekę. Najpierw więc zidentyfikował pierwsze greckie słowo oznaczające Ptolemeusza, władcę Egiptu.

Następnie odnalazł to samo słowo napisane hieroglifami. I tak przez prawie kolejnych 20 lat porównywał oba pisma, aż udało się mu odczytać 14 linijek hieroglifów.

Champollion został uznany za ojca egiptologii – dziedziny, która zajmuje się badaniem dziejów starożytnego Egiptu.

Alfabet chiński i japoński

Na podobnej zasadzie co pismo klinowe i obrazkowe funkcjonują alfabet chiński i japoński.

W alfabecie chińskim każdy znak jest odpowiednikiem słowa lub pojęcia.

By dobrze pisać i czytać po chińsku, trzeba poznać ponad 2000 znaków, a wszystkich jest ich ponad 40 000. Jest bardzo mało osób, które poznały wszystkie znaki.

Rys. Litery z alfabetu chińskiego

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

漢
字
和

Jakiego pisma my używamy?

Posługujemy się **pismem alfabetycznym**, które jest znacznie prostsze od pisma klinowego i hieroglificznego.

Każdy znak (litera) oznacza w nim jeden dźwięk (głoskę), wypowiedziany przez człowieka.

Z 24 liter potrafimy budować dowolne słowa. Alfabet ten wynaleźli Fenicjanie – lud mieszkający na wschodnim wybrzeżu Morza Śródziemnego.

Od nich pismo przejęli starożytni Grecy.

Ich litery różniły się jednak od tych, jakich obecnie używamy. Kształt liter, którymi się posługujesz, zawdzięczamy starożytnym Rzymianom.

Od ich języka – łaciny, nasz alfabet nazywany jest **alfabetem łacińskim**.

Rys. Alfabet łaciński wywodzi się w prostej linii z alfabetu fenickiego.

Rzymianie przejęli go za pośrednictwem Greków

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Na czym pisano kiedyś, a czego używamy dziś?

Sumerowie pisali na **glinianych tabliczkach**.

Gliny było pod dostatkiem nad błotnistymi brzegami wielkich rzek.

Lepiono z niej tabliczkę w kształcie małej poduszeczki i odciskano na niej patyczkiem z trzciny znaki pisma klinowego.

Następnie tabliczki były wypalane, dzięki czemu stawały się trwalsze.

Wiele z nich przetrwało do naszych czasów.

Są one cennym źródłem wiedzy o życiu ludzi w starożytności.

Rys. Kliny odciskano na tabliczce za pomocą trzcinowego patyczka zwanego rylcem

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Papirusy i pergaminy

Egipcjanie odkryli, że włókna trzciny papirusowej, porastającej brzegi Nilu, doskonale nadają się do wyrobu materiału pisarskiego nazywanego **papirusem**.

Był on bardzo drogi, gdyż jego przygotowanie wymagało sporo czasu. Do codziennych notatek używano więc fragmentów glinianych naczyń. Starożytni władcy często kazali rycić napisy upamiętniające ich czyny na **kamiennych tablicach** lub słupach.

Pisano również na **pergaminie**, czyli na wyprawionej skórze zwierząt. Używano także drewnianych tabliczek pokrytych miękkim woskiem, na których pisano odpowiednim patyczkiem.

祖日觸使主之女宮主宅媛生菟道稚郎子

皇子天田皇女雌鳥皇女次妃宅媛之弟小

瓶小瓶此云
鳥備註媛生菟道稚郎姬皇女次妃河派

仲彥女弟媛生稚野毛二派皇子派此云
摩多次妃

櫻井田部連男祖之妹糸媛生隼總別皇子

次妃日向皇長媛生大葉枝皇子小葉枝皇

子凡是天皇男女并廿王也根鳥皇子是

大田君之始祖也大山守皇子是土形君榛原

君凡二族之始祖也去來真稚皇子是深河

別之始祖也

三年冬十月辛未朔癸酉東蝦夷悉朝貢

即役蝦夷而作麻坂道十一月蒙海人訕

吮之不從命訕吮此云
佐廣實玖則遣阿曇連祖大濱

宿祢平其訕吮因為海人之宰故俗人諺

日佐麼阿摩者其是緣也是歲百濟辰

斯王立之失禮於貴國天皇故遣紀角宿祢

村田矢代宿祢石川宿祢木菟宿祢噴讓其

无礼狀由是百濟國敦辰斯王以謝之紀角

宿祢等便立阿菟為王而歸

五年秋八月庚寅朔壬寅令諸國定海人及山

守部冬十月科伊豆國令造船長十丈船既

成之試浮于海便輕泛疾行如馳故名其船

日枯野

由船輕疾名枯野是義違
鳥若謂輕野後人訛歟

六年春二月天皇奉近江國至菟道野上而歌

Skąd się wziął papier?

W II wieku Chińczycy wynaleźli papier.

Do jego wyrobu używali kory drzew i jedwabiu.

Papier dotarł do Europy za pośrednictwem Arabów dopiero tysiąc lat później.

Do dzisiaj jest najbardziej popularnym materiałem piśmienniczym, choć coraz częściej,

gdy chcemy coś napisać,

wybieramy **komputer, tablet albo telefon.**

Dziękuję za uwagę!

*Prezentacja w oparciu o materiały umieszczone na stronie:
Zintegrowana Platforma Edukacyjna Ministerstwa Edukacji i
Nauki*

*[https://zpe.gov.pl/a/pismo---wielki-wynalazek-
czlowieka/D3sIRk8GB](https://zpe.gov.pl/a/pismo---wielki-wynalazek-czlowieka/D3sIRk8GB)*